

Joaquim Mallafrè, traductor, mestre i amic

El 28 de setembre de 2022 es va celebrar a la Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili la jornada «Joaquim Mallafrè, traductor», organitzada pel Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC, consolidat, 2021 SGR 00150, per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya). No és anecdòtic que en l'acte d'inauguració tots els responsables institucionals que eren a la taula —la directora dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat, el director del Departament de Filologia Catalana i l'investigador principal del GRILC— volguessin subratllar, amb expressions emocionades, la seva condició d'antics alumnes de Joaquim Mallafrè. De seguida s'hi van afegir altres veus dels assistents a l'acte, en el mateix sentit. Penso que la coincidència palesava que en l'organització de la jornada hi intervenia un element d'afecte que no sempre és present en un acte d'aquestes característiques. Més quan no es tractava d'un homenatge de jubilació o d'un acte acadèmic similar, perquè Joaquim Mallafrè, que, en efecte, va ser professor del nostre departament durant molts anys, també en fa bastants que es va jubilar i llavors se li van dedicar unes jornades i un llibre, Paraula donada, com a homenatge.

L'estimació per Joaquim Mallafrè va impulsar el GRILC a celebrar amb aquesta jornada la proximitat del seu vuitantè aniversari i la commemoració del centenari de la publicació d'Ulisses, de James Joyce, la seva traducció més celebrada. Les conferències encomanades són les que, amb una excepció, perquè no n'hem rebut l'original, formen part d'aquest llibre. El propòsit era examinar la dedicació a la traducció de Joaquim Mallafrè i, per aconseguir-lo, es van encarregar les intervencions a destacats especialistes del camp de la traducció, de la literatura i de la lingüística. Volíem que no s'oblidés que el traductor va exercir de professor de llengua a la nostra universitat i que va fer aportacions substancials en aquest camp. Aquest és un aspecte del qual es va encarregar Jordi

Ginebra, professor del nostre departament, amb la conferència «Joaquim Mallafrè, estudiós de la llengua», que remarca la importància del coneixement de la llengua pròpia per part del traductor i els àmbits d'estudi lingüístic en què Joaquim Mallafrè va intervenir, que fan comprendre millor la qualitat de la seva feina. Cinc xerrades més es van focalitzar en traduccions molt destacades d'obres de Henry Fielding, Laurence Sterne, James Joyce, Samuel Beckett i John Steinbeck. Com en la de Jordi Ginebra, en totes i cada una, a més d'abordar les anàlisis corresponents amb rigor, es va fer evident la vinculació afectiva amb el traductor.

Francesc Parcerisas, poeta i traductor de l'anglès, que ha reflexionat àmpliament sobre traducció, va examinar una de les versions majors de Joaquim Mallafrè a «Tom Jones, la mirada del traductor», sobre la base d'un joc irònic que proporciona la mesura de la seva valoració pel que fa a la feina de Mallafrè sobre la novel·la de Fielding. La particularitat d'una empresa excepcional, la participació en l'equip que va traduir el teatre complet de Samuel Beckett, va ser recordada per un altre membre del grup, Joan Cavallé, narrador, dramaturg i traductor, amb «La rateta que pujava per la cuixeta, o el Beckett de Joaquim Mallafrè». Jordi Lamarca, professor de literatura anglesa de la Universitat Rovira i Virgili, es va ocupar de «Tristram Shandy. Una novel·la proteica. Una traducció proteica», que va acabar de conferir al traductor fama d'assumir reptes molt difícils. És una anomenada que s'havia guanyat per sempre amb la seva resposta al gran desafiament que suposava l'Ulisses de James Joyce —i Dublinesos, i altres peces de l'escriptor irlandès. Ja des del títol de la seva conferència ho va voler assenyalar Teresa Iribarren, professora de la Universitat Oberta de Catalunya: «Joaquim Mallafrè: l'excepcionalitat de les traduccions de James Joyce». És una llàstima que, per a la publicació, no hàgim pogut disposar del text de Sam Abrams, «John Mallafrè o Joaquim Steinbeck», que va promoure molt d'interès entre els assistents a la jornada. Vam reservar la clausura al protagonista, perquè expliqués, a lloure, intencions i mètodes a l'hora d'anostrar literatura estrangera. Es va referir amb especial intensitat a altres llibres que ha traduït i que no havien rebut atenció monogràfica en la jornada. Va titular la conferència de clausura «Traduir: una lectura a fons». Al migdia, a l'Aula Magna, el públic va assistir a una esplèndida lectura de textos d'Ulisses, de James Joyce amb traducció de Joaquim Mallafrè, a càrrec de Dolores Esquerda i Jordi Francesc.

Els membres del GRILC volem agrair l'ajuda que, per a la jornada i l'edició del llibre, hem rebut de la Institució de les Lletres Catalanes i expressar la satisfacció perquè aquest llibre s'ha publicat en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans, institució a la qual el traductor pertany des de fa molts anys. En definitiva, volem manifestar la nostra alegria per haver pogut celebrar, perquè va

ser una festa, aquesta jornada, tant per l'aportació científica que va representar com per l'oportunitat d'haver demostrat, una vegada més, el nostre afecte al mestre i amic, un dels millors traductors catalans de tots els temps.

MAGÍ SUNYER
GRILC, Universitat Rovira i Virgili

MIQUEL ÀNGEL PRADILLA
Universitat Rovira i Virgili i Institut d'Estudis Catalans